

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av 21 och 32 § i lagen om statsandel för kommunal basservice

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås det att lagen om statsandel för kommunal basservice ändras så att statsandelsprocenten för kommunal basservice sänks med 1,50 procentenheter. Statsandelen föreslås från ingången av 2023 vara 22,09 procent och kommunernas självfinansieringsandel 77,91 procent.

I den föreslagna ändringen av statsandelsprocenten har som tillägg beaktats 0,12 procentenheter i anknytning till fullgörandet av nya och mer omfattande åligganden så att statsandelsprocenten är 100. Som nya och mer omfattande åligganden har man beaktat utvidgningen av läroplikten (1,0 miljoner euro), stödet till småbarnspedagogiken (8,75 miljoner euro), trygg återgång till undervisning efter att undervisning förvägrats (0,35 miljoner euro), regionala samarbetsgrupper för elevhälsa (0,27 miljoner euro), kommunernas elevhälsoplaner (0,06 miljoner euro), engagerande arbete i skolgemenskapen (3,33 miljoner euro), genomförandet av dricksvattendirektivet (1,28 miljoner euro) samt jämställdhets- och likabehandlingsplanerna inom småbarnspedagogiken (0,38 miljoner euro). I samband med ändringarna av åligganden beaktas en överföring till Statskontoret för kostnaderna för upprätthållandet av kommunernas automatiska ekonomiska rapportering (0,15 miljoner euro). Dessutom har man beaktat sammanlagt 0,33 procentenheter i anslutning till den korrigeringspost som hänför sig till arbetsmarknadsstödet, utjämningen till följd av systemändringen i statsandelssystemet 2010 och ändringen av de ökning av statsandelen som hänför sig till landskapsförbundens uppgifter från tidsbegränsade ökning till permanenta ökning.

Statsandelsprocenten sjunker år 2023 genom de nya tilläggsdelarna för främjande av välfärd och hälsa, ökning av invånarantalet och fjärrort, vilka tas i bruk inom statsandelssystemet och vars finansiering genomförs inom statsandelssystemet genom en minskning av statsandelsprocenten (- 1,61 procentenheter). Som ett led i de omfördelningar som regeringen beslutade om vid ramförhandlingarna sänks dessutom nivån på kommunernas statsandelar permanent med 33 miljoner euro (-0,34 procentenheter), i vilket ingår en minskning av kommunernas sammanlaggningsunderstöd enligt prövning med 4,5 miljoner euro och en minskning av sammanslaggningsunderstödet enligt prövning till kommuner som har en svår ekonomisk ställning med 4,5 miljoner euro. Dessutom anvisas ingen finansiering för främjande av digitaliseringen i kommunerna 2023, vilket innebär att det år 2023 görs en tidsbegränsad minskning på 10 miljoner euro i statsandelen. Omfördelningarna minskar statsandelen för basservice med 43 miljoner euro 2023.

I propositionen föreslås det också bestämmelser om tidsbegränsade minskningar av statsandelen för kommunal basservice 2023, nämligen en minskning av utgifterna för pensionsstödet till långtidsarbetslösa med 0,18 euro per invånare (en miljon euro) och den ovannämnda minskningen på 10 miljoner euro, 1,81 euro per invånare, i anslutning till slopandet av incitamentsystemet för digitalisering i kommunerna. I statsandelen görs inte längre någon tidsbegränsad minskning som gäller finansieringen av läkar- och sjukvårdshelikopterverksamheten eller någon tidsbegränsad ökning som gäller kommunernas skyldighet att delta i beredningen av social- och hälsovårdsreformen.

Propositionen hänför sig till budgetpropositionen för 2023 och avses bli behandlad i samband med den.

Lagen avses träda i kraft den 1 januari 2023.

INNEHÅLL

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL	1
MOTIVERING	4
1 Bakgrund och beredning	4
1.1 Bakgrund	4
1.2 Beredning	4
2 Nuläge och bedömning av nuläget	4
2.1 Statsandelar, statsandelsprocent och justering av kostnadsfördelningen samt minskningar och ökningsar av statsandelen	4
2.2 Tidsbegränsade minskningar och ökningsar av statsandelen 2022	7
3 Förslagen och deras konsekvenser	7
3.1 Förslagen och motiveringarna till dem	7
3.1.1 Statsandelsprocenten	7
3.1.2 Tidsbegränsade minskningar av statsandelen	8
3.2 De huvudsakliga konsekvenserna	8
3.2.1 Statsandelsprocenten	8
3.2.2 Minskningar och ökningsar av statsandelen	9
3.2.3 Statsandelarna för basservice år 2023	9
3.2.4 Kommunvisa statsandelar år 2023	10
4 Bestämmelser på lägre nivå än lag	13
5 Ikraftträdande	14
6 Förhållande till andra propositioner	14
6.1 Samband med andra propositioner	14
6.2 Förhållande till budgetpropositionen	14
7 Förhållande till grundlagen samt lagstiftningsordning	15
LAGFÖRSLAG	18
Lag om ändring av 21 och 32 § i lagen om statsandel för kommunal basservice	18
BILAGA	19
PARALLELLTEXT	19
Lag om ändring av 21 och 32 § i lagen om statsandel för kommunal basservice	19

MOTIVERING

1 Bakgrund och beredning

1.1 Bakgrund

Bestämmelserna om statsandelen för kommunal basservice har reviderats i samband med reformen av social- och hälsovården och räddningsväsendet. Den nya lagen om statsandel för kommunal basservice (618/2021) träder i kraft den 1 januari 2023. Genom lagen upphävdes lagen om statsandel för kommunal basservice (1704/2009), som gäller till utgången av 2022.

I samband med reformen överförs ansvaret för att ordna social- och hälsovårdstjänster och räddningsväsendets tjänster från kommunerna till välfärdsområdena, vilket innebär att 5,36 miljarder euro överförs från statsandelen för basservice till välfärdsområdenas finansiering. Samtidigt ändras grunderna för bestämmande av statsandelen så att systemet motsvarar de uppgifter som blir kvar hos kommunerna och deras kostnadsstruktur. Som nya bestämningsfaktorer till systemet läggs tilläggsdelarna för främjande av välfärd och hälsa samt för ökat invånarantal. Dessutom ändras sättet att beräkna tilläggsdelen för fjärrort.

Bestämmelser om statsandelsprocenten för kommunal basservice samt om tidsbegränsade minskningar och ökning av statsandelen utfärdas årligen genom ändring av lagen om statsandel för kommunal basservice. I denna proposition ingår förslag till statsandelsprocent samt till tidsbegränsade minskningar och ökning av statsandelen för 2023.

Genom statsrådets förordning som utfärdats med stöd av lagen om statsandel för kommunal basservice föreskrivs årligen om grundpriserna för de kalkylerade kostnaderna för statsandelen och tilläggsdelarna. Avsikten är att den ovan nämnda statsrådsförordningen ska utfärdas med stöd av den nya lagen vid utgången av 2022, när riksdagen har godkänt statsbudgeten för 2023 och de lagförslag som hänför sig till den.

1.2 Beredning

Propositionen har beretts som tjänsteuppdrag vid finansministeriet i samarbete med undervisnings- och kulturministeriet och social- och hälsovårdsministeriet. Förhandlingar har förts med Finlands Kommunförbund. Propositionen har behandlats i delegationen för kommunal ekonomi och kommunalförvaltning.

2 Nuläge och bedömning av nuläget

2.1 Statsandelar, statsandelsprocent och justering av kostnadsfördelningen samt minskningar och ökning av statsandelen

Den nya lagen om statsandel för kommunal basservice, som träder i kraft vid ingången av 2023, motsvarar i sak huvudsakligen den lag om statsandel för kommunal basservice som gäller till utgången av 2022, med undantag för de statsandelsåligganden och bestämningsfaktorer för finansieringen som ändrats till följd av reformen av social- och hälsovården och räddningsväsendet.

I lagen föreskrivs det om den statsandel som beviljas kommunerna för driftskostnader när det gäller sådana statsandelsåligganden som anges i lagens 1 § 1 mom.

Enligt 5 § 1 mom. i lagen används som grunder för beräkning av statsandelen för kommunal basservice (statsandelsgrunder) de kalkylerade kostnaderna för statsandelsåliggandena och de i 13–17 § avsedda grunderna för bestämmande av kommunens tilläggsdelar för fjärrort, på basis av självförsörjningsgrad i fråga om arbetsplatser, för främjande av välfärd och hälsa, för ökat invånarantal samt för kommun inom samernas hembygdsområde.

Enligt 6 § 1 mom. fås de kalkylerade kostnaderna för statsandelen för kommunal basservice genom addition av de produkter som fås när grundpriserna, angivna enligt åldersklass, multipliceras med antalet invånare i kommunen i respektive åldersklass. Till den på så sätt erhållna summan läggs kommunens kalkylerade kostnader som fastställts på grundval av arbetslöshetsgrad, inslaget av personer med främmande språk som modersmål, tvåspråkighet, karaktär av skärgård, befolkningstäthet och utbildningsbakgrund.

Enligt 5 § 2 mom. beviljas kommunen i statsandel för kostnaderna för ordnande av de statsandelsåligganden som avses i 1 § ett belopp som fås när de kalkylerade kostnader som bestäms enligt 6–12 § adderas och kommunens självfinansieringsandel enligt 21 § dras av från summan. Till det belopp som fås på detta sätt läggs de i 13–17 § avsedda tilläggsdelarna för fjärrort, på basis av självförsörjningsgrad i fråga om arbetsplatser, för främjande av välfärd och hälsa, för ökat invånarantal samt för kommun inom samernas hembygdsområde.

Enligt 19 § i lagen om statsandel för kommunal basservice utfärdas årligen genom förordning av statsrådet för det följande finansåret bestämmelser om de i 6–12 § avsedda grundpriserna för de kalkylerade kostnaderna samt i enlighet med 20 § de i 13–17 § avsedda grundpriserna för tilläggsdelarna. Vid fastställandet av grundpriset för de kalkylerade kostnaderna beaktas de uppskattade förändringarna i statsandelsåliggandenas omfattning och art, de uppskattade förändringarna i kostnadsnivån och de justeringar som årligen görs för att justera kostnadsfördelningen mellan staten och kommunerna. När grundpriset för tilläggsdelarna bestäms beaktas de uppskattade förändringarna i kostnadsnivån.

Bestämmelser om statsandel för kommunal basservice och om kommunernas självfinansieringsandel finns i 21 § i lagen om statsandel för kommunal basservice på motsvarande sätt som i den lag om statsandel för kommunal basservice som gäller till utgången av 2022. Enligt 55 § 1 mom. i den lag som är i kraft till utgången av 2022 är kommunernas statsandel av de kalkylerade kostnaderna 23,59 procent (statsandelsprocent) och kommunernas självfinansieringsandel 76,41 procent år 2022. Enligt 21 § 2 mom. i lagen om statsandel för kommunal basservice som träder i kraft vid ingången av 2023 är statsandelen för nya och mer omfattande statsandelsåligganden 100 procent av de kalkylerade kostnaderna för nya och mer omfattande åligganden, om inte åliggandena minskas i motsvarande utsträckning. Bestämmelsen motsvarar det som föreskrivs i 2 mom. i den gällande lagen.

Statsandelsprocenten anger kostnadsfördelningen mellan staten och kommunerna när det gäller finansieringen av basservice på nationell nivå. Självfinansieringsandelen per invånare är lika stor i alla kommuner. Kommunens självfinansieringsandel per invånare fås genom att addera alla kommuners kalkylerade kostnader enligt 6–12 § per invånare och från summan dra av en andel som beräknats i enlighet med statsandelsprocenten och genom att dividera det erhållna beloppet med antalet invånare i landet. Kommunens självfinansieringsandel beräknas genom att den per invånare bestämda självfinansieringsandelen multipliceras med kommunens invånarantal.

I 22 § föreskrivs det om beaktande av förändringar i åliggandena och i kostnadsnivån. En förändring i omfattningen eller arten av statsandelsåliggandena beaktas om den följer av en lag eller förordning som gäller statsandelsåliggandet i fråga, av sådana föreskrifter från en statlig

myndighet som grundar sig på lag eller förordning eller av statsbudgeten. Förändringen i kostnadsnivån bestäms enligt det prisindex för basservice som det utfärdas närmare bestämmelser om genom förordning av statsrådet.

Vid justeringen av kostnadsfördelningen mellan staten och kommunerna justeras enligt 23 § 1 mom. de kalkylerade kostnaderna, grundpriserna och finansieringen i enlighet med de faktiska kostnaderna, liksom den i 21 § angivna statsandelsprocenten. Vid justeringen av kostnadsfördelningen mellan staten och kommunerna justeras enligt 23 § 2 mom. på riksnivå som en helhet de grundpriser som ligger till grund för de kalkylerade kostnaderna enligt 6–12 §. Dessutom justeras sådan finansiering som det föreskrivs om i 11 och 29 § i lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet (1705/2009) till de delar som anges i momentet. Enligt 23 § 3 mom. deltar staten i de kalkylerade kostnaderna med den procentandel som anges i 21 §. I statsandelsprocenten beaktas den ovan avsedda finansieringen enligt lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet.

De grundpriser och den finansiering som avses i 4 mom. fastställs och bestämmelser om statsandelsprocenten utfärdas för varje finansår. Justeringen av kostnadsfördelningen görs likaså årligen. Enligt lagens övergångsbestämmelser (59 §) görs emellertid justeringen av kostnadsfördelningen först efter lagens ikraftträdande, första gången i fråga om finansåret 2025. Detta beror på att kommunernas kostnadsunderlag förändras till följd av reformen av social- och hälsovården och räddningsväsendet. Kostnadsunderlaget, som grundar sig på de uppgifter för 2021 och 2022 som ska justeras 2023 och 2024, omfattar fortfarande kommunernas uppgifter inom social- och hälsovården och räddningsväsendet, och de kan inte jämföras med kommunernas uppgifter efter reformen och med kostnaderna för dem.

Enligt 25 § 1 mom. används vid justeringen av kostnadsfördelningen de uppgifter om kommunernas ekonomi som Statskontoret har samlat in och sådan information om kostnader för förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen som Utbildningsstyrelsen har samlat in. Vid justering av kostnadsfördelningen används enligt 2 mom. uppgifterna om de faktiska kostnaderna för det år som föregick finansåret med två år. Vid justeringen av kostnadsfördelningen 2025 används således uppgifterna om de faktiska kostnaderna för 2023. Paragrafens 2 mom. har ändrats genom lagen om ändring av lagen om statsandel för kommunal basservice (701/2022), som stadfästes sommaren 2022, så att om det till någon del inte finns tillgång till uppgifter från året före det år som föregått finansåret, används till denna del de senaste uppgifterna före nämnda tidpunkt. Ändringen beror på att alla ovannämnda uppgifter som Utbildningsstyrelsen samlat in om kostnaderna för förskoleundervisning och grundläggande utbildning inte kan fås med två års fördröjning, utan man kan bli tvungen att till vissa delar ty sig till uppgifterna för det tredje året före finansåret.

I 5 kap. föreskrivs det om ökning och minskningar av statsandelen. Till dessa hör höjningar av statsandelen enligt prövning (27 §) och minskning av den finansiering som en privat anordnare beviljas för inledande av grundläggande utbildning (28 §), vilkas sammanlagda belopp minskar statsandelen till alla kommuner med en minskning som är lika stor för alla invånare. I 29 § föreskrivs det om minskning av statsandelen för kommunal basservice på basis av det belopp av grundläggande utkomststöd som betalats till kommunen. I 5 kap. föreskrivs det också om inrättandet av välfärdsområden och begränsningen av de ekonomiska konsekvenserna av överföringen av organiseringsansvaret 2023 (30 §) och om utjämning av ändringen av statsandelssystemet (31 §) i anslutning till den ovannämnda reformen (31 §). I 32 § föreskrivs det dessutom årligen om tidsbegränsade minskningar och ökning av statsandelen till kommunerna.

I 6 kap. föreskrivs det om sådan ersättning för förlorade skatteinkomster som föranleds av ändringar i beskattningsgrunderna och som betalas till kommunerna i samband med statsandelen från ett separat moment (28.90.35).

2.2 Tidsbegränsade minskningar och öknings av statsandelen 2022

I 32 § i lagen om statsandel för kommunal basservice, som träder i kraft vid ingången av 2023, föreskrivs det om tidsbegränsade minskningar och öknings av statsandelen till kommunerna. Avsikten är att årligen utfärda bestämmelser om dem i samband med budgetpropositionen.

I den lag om statsandel för kommunal basservice som är i kraft till utgången av 2022 föreskrivs det om de tidsbegränsade minskningar och öknings (36 §) som ska tillämpas 2022. Från statsandelen för kommunal basservice dras 1,27 euro per invånare av för minskningen av utgifterna för pensionsstödet till långtidsarbetslösa, 4,10 euro per invånare för finansiering av sjukvårdshelikopter- och läkarhelikopterverksamhet och 1,82 euro per invånare för ibruktagandet av incitamentssystemet för digitalisering i kommunerna. Dessutom ökas statsandelen för kommunal basservice 2022 med 0,36 euro per invånare i anknytning till kommunernas skyldighet att delta i beredningen av social- och hälsovårdsreformen.

År 2022 hänför sig också vissa andra minskningar och öknings till statsandelen, såsom det avdrag som görs på basis av kommunernas andel av finansieringen av det grundläggande utkomststödet (-357 miljoner euro), det avdrag som görs med anledning av neutraliseringen av ändringen i skatteinkomstutjämnings (-106 miljoner euro), överföringarna till moment 28.90.31 för sammanslagningsunderstöd enligt prövning vid sammanslagning till kommuner som har en svår ekonomisk situation (-10 miljoner euro) och sammanslagningsunderstöd enligt prövning till kommuner (-10 miljoner euro) samt den korrigeringspost som hänför sig till arbetsmarknadsstödet (29,5 miljoner euro).

3 Förslagen och deras konsekvenser

3.1 Förslagen och motiveringarna till dem

3.1.1 Statsandelsprocenten

I propositionen föreslås det att 21 § 1 mom. i lagen om statsandel för kommunal basservice ändras så att statsandelsprocenten för kommunal basservice 2023 är 22,09 procent. Statsandelsprocenten beräknas sjunka med 1,50 procentenheter från 2022, då den var 23,59 procent. På motsvarande sätt föreslås det att kommunernas självfinansieringsandel 2023 ska uppgå till 77,91 procent av de kalkylerade kostnaderna för statsandelsåligganden (1 359,98 euro per invånare).

Vid ändringen av statsandelsprocenten har som tillägg beaktats 0,12 procentenheter i anslutning till genomförandet av nya och mer omfattande åligganden så att statsandelen är 100 procent. De nya och mer omfattande uppgifter som åläggs kommunerna ökar statsandelen med sammanlagt cirka 15 miljoner euro 2023. Dimensioneringen av statsandelen 2023 påverkas av följande uppgiftsändringar: utvidgningen av läroplikten (1,0 miljoner euro), stödet till småbarnspedagogiken (8,75 miljoner euro), trygg återgång till undervisning efter att undervisning förvägrats (350 000 euro), regionala samarbetsgrupper för elevhälsa (270 000 euro), kommunernas elevhälsoplaner (60 000 euro), engagerande arbete i skolgemenskapen (3,33 miljoner euro), genomförandet av dricksvattendirektivet (1,28 miljoner euro) samt jämställdhets- och likabehandlingsplanerna inom småbarnspedagogiken (376 000 euro). Vidare görs det avdrag som hänför sig till kostnaderna för upprätthållandet av kommunernas automatiska ekonomiska rapportering (-150 000 euro).

Dessutom har man beaktat sammanlagt 0,33 procentenheter i anslutning till den korrigeringspost som hänför sig till arbetsmarknadsstödet, utjämnningen till följd av systemändringen i statsandelssystemet 2010 och ändringen av de ökningarna av statsandelen som hänför sig till landskapsförbundens uppgifter från tidsbegränsade ökningarna till permanenta ökningarna.

Vid dimensioneringen av statsandelen har som avdrag beaktats 1,08 procentenheter i anslutning till finansieringen av den nya tilläggsdelen för främjande av välfärd och hälsa, 0,31 procentenheter i anslutning till finansieringen av den nya tilläggsdelen för ökat invånarantalet samt 0,22 procentenheter i anslutning till finansieringen av den nya tilläggsdelen för fjärrort. Dessutom har 0,34 procentenheter beaktats i anslutning till de permanenta avdragen i statsandelen, vilka utgör en del av omfördelningarna på 370 miljoner euro enligt planen för de offentliga finanserna 2023–2026. Nivån på kommunernas statsandelar sänks permanent med 33 miljoner euro, i vilket ingår en minskning av kommunernas sammanslagningsunderstöd enligt prövning med 4,5 miljoner euro och en minskning av sammanslagningsunderstödet enligt prövning för kommuner som befinner sig i en svår ekonomisk ställning med 4,5 miljoner euro. Dessutom anvisas ingen finansiering för främjande av digitaliseringen i kommunerna 2023, vilket innebär att det år 2023 görs en tidsbegränsad minskning på 10 miljoner euro i statsandelen. Omfördelningarna minskar statsandelen för basservice med 43 miljoner euro 2023.

3.1.2 Tidsbegränsade minskningar av statsandelen

I propositionen föreslås det dessutom att 32 § i lagen om statsandel för kommunal basservice ändras så att det 2023 föreskrivs om tidsbegränsade minskningar av statsandelen för kommunal basservice. I statsandelen görs motsvarande tidsbegränsade minskningar som i gällande lag i fråga om en minskning av utgifterna för pensionsstödet till långtidsarbetslösa (0,18 euro per invånare, sammanlagt 1 miljon euro) och det ovannämnda slopandet av incitamentssystemet för digitalisering i kommunerna (1,81 euro per invånare, sammanlagt 10 miljoner euro).

När social- och hälsovårdsreformen träder i kraft den 1 januari 2023 görs det inte längre någon tidsbegränsad minskning av statsandelen i anslutning till finansieringen av sjukvårds- och läskarhelikopterverksamheten enligt den gällande lagen (2022 sammanlagt 22,6 miljoner euro) och till statsandelen läggs inte heller någon ersättning i anslutning till kommunernas skyldighet att delta i beredningen av social- och hälsovårdsreformen (2022 sammanlagt 2 miljoner euro).

3.2 De huvudsakliga konsekvenserna

3.2.1 Statsandelsprocenten

Statsandelsprocenten för kommunal basservice sjunker med 1,50 procentenheter från 23,59 procent till 22,09 procent 2023. Minskningen av statsandelsprocenten förklaras i huvudsak av de nya tilläggsdelarna för främjande av välfärd och hälsa, ökning av invånarantalet och fjärrort som införs 2023 och vars finansiering genomförs inom statsandelssystemet genom en minskning av statsandelsprocenten. Dessutom minskar statsandelsprocenten genom att nivån på kommunernas statsandelar sänks permanent med 33 miljoner euro.

Statsandelsprocenten höjs av de nya och mera omfattande uppgifter som åläggs kommunerna och som ökar statsandelen med sammanlagt cirka 15 miljoner euro 2023 samt av att vissa tidsbegränsade tillägg blir permanenta.

De faktorer som ska beaktas vid ändringen av statsandelsprocenten anges i tabell 1.

Tabell 1. Ändringar som påverkar statsandelsprocenten år 2023

Förändring	Positiv inverkan, procentenheter.	Negativ inverkan, procentenheter.
Ändring av vissa tidsbegränsade tillägg som inverkat på statsandelen till permanenta tillägg	+0,33	
Kommunernas nya och mer omfattande uppgifter	+0,12	
Ändringar som höjer statsandelsprocenten sammanlagt	+0,45	
Finansiering av tilläggsdelen för främjande av välfärd och hälsa		-1,08
Omfördelningar (permanent minskningar av statsandelen)		-0,34
Finansiering av tilläggsdelen för ökat invånarantal		-0,31
Finansiering av tilläggsdelen för fjärrort		-0,22
Ändringar som sänker statsandelsprocenten sammanlagt		-1,95

3.2.2 Minskningar och ökning av statsandelen

I den föreslagna lagen föreskrivs på det sätt som beskrivs närmare ovan om tidsbegränsade minskningar och ökning av kommunernas statsandel 2023.

År 2023 hänför sig till statsandelen också vissa andra minskningar, såsom det avdrag som görs på basis av kommunernas andel av finansieringen av det grundläggande utkomststödet (335 miljoner euro), 10 miljoner euro som anvisas för höjning av kommunernas statsandel enligt prövning samt överföringarna till moment 28.90.31 för sammanslagningsunderstöd enligt prövning vid sammanslagning till kommuner som har en svår ekonomisk situation (5,5 miljoner euro) och sammanslagningsunderstöd enligt prövning till kommuner (5,5 miljoner euro).

Minskningarna och ökningarna av statsandelen uppgår till sammanlagt cirka 505 miljoner euro 2023. Minskningarna och ökningarna framgår av budgetpropositionen för 2023 (moment 28.90.30).

3.2.3 Statsandelarna för basservice år 2023

Statsandelen för kommunal basservice uppgår 2023 till sammanlagt cirka 2,7 miljarder euro. Statsandelens nivå är cirka 5,2 miljarder euro lägre än i den ordinarie budgeten för 2022. Förändringen beror på den reform av social- och hälsovården som träder i kraft 2023 och som innebär att statsandelen för basservicen överförs med 5 361 132 000 euro till välfärdsområdenas finansiering. Samtidigt ändras grunderna för bestämmande av statsandelen så att systemet motsvarar de uppgifter som blir kvar hos kommunerna och deras kostnadsstruktur. Som nya bestämningsfaktorer till systemet läggs tilläggsdelen för främjande av välfärd och hälsa samt tilläggsdelen för ökat invånarantal. Dessutom ändras sättet att beräkna tilläggsdelen för fjärrort.

I samband med reformen slopas avdraget för finansieringen av läkar- och läkarhelikopter verksamhet från statsandelen för basservice (22,6 miljoner euro). Också ändringen i kommunernas betalningsandel av det grundläggande utkomststödet (22,4 miljoner euro) bidrar till att höja statsandelens nivå.

År 2023 är indexhöjningen i fråga om statsandelen för basservice 3,8 procent och den därav följande ökningen av statsandelen 89 198 000 euro.

Justeringen av kostnadsfördelningen mellan staten och kommunerna beaktas inte 2023, eftersom justeringen av kostnadsfördelningen enligt den övergångsbestämmelse som i samband med social- och hälsovårdsreformen togs in i lagen om statsandel för kommunal basservice (59 §) nästa gång görs först i samband med statsbudgeten för 2025.

De ersättningar som betalas separat till kommunerna för förlorade skatteinkomster till följd av ändringar i skatteinkomstgrunderna (moment 28.90.35) uppgår 2023 till cirka 862 miljoner euro. Momentets nivå är cirka 1,8 miljarder euro lägre 2023 än i den ordinarie budgeten för 2022. Förändringen förklaras av social- och hälsovårdsreformen som träder i kraft 2023 och som innebär att cirka 1,9 miljarder euro i ersättning för kommunernas förlorade skatteinkomster överförs till välfärdsområdenas finansiering.

3.2.4 Kommunvisa statsandelar år 2023

De mest betydande förändringarna i kommunernas statsandelar 2023 beror på ikraftträdandet av reformen av social- och hälsovården och räddningsväsendet. Eftersom staten i och med reformen tar ansvar för finansieringen av social- och hälsovården och räddningsväsendet som överförs på välfärdsområdenas organiseringsansvar, överförs på riksnivå ett belopp som motsvarar kostnaderna för de uppgifter som överförs från kommunerna till välfärdsområdenas finansiering för att förhindra en höjning av det totala skatteuttaget. När det gäller finansieringen av reformen sänks kommunernas inkomstskattesats 2023 med 12,64 procentenheter, intäkterna från samfundsskatten med en tredjedel (11,25 procentenheter) och statsandelarna och de ersättningar för förlorade skatteinkomster som beror på ändringar i beskattningsgrunderna med cirka 70 procent. Överföringen av kostnader och inkomster är kostnadsneutral på riksnivå. Däremot kan de kostnader och inkomster som överförs avvika avsevärt beroende på kommun. Skillnaderna mellan kommunerna begränsas genom de ändringar som ingår i statsandelssystemet samt genom utjämningsselement.

För att begränsa de kommunspecifika förändringarna har man i statsandelssystemet infört en tills vidare permanent begränsning som föranleds av överföringen av kostnader och inkomster i anslutning till reformen (30 §). I begränsningen beaktas inte de egentliga nya kriterierna i statsandelssystemet, utan endast de ekonomiska förändringar som följer av överföringen. Med andra ord fastställs begränsningen vid en så kallad tvärsnittspunkt när organiseringsansvaret överförs vid årsskiftet 2022–2023. Begränsningens storlek är symmetriskt 60 procent, vilket innebär att kommunen ansvarar för 40 procent av både den positiva och den negativa förändringen.

Utöver begränsningen av förändringar i samband med överföringen av social- och hälsovården jämnas stora kommunspecifika förändringar ut under en övergångstid och därefter tills vidare genom en permanent övergångsutjämning (31 §). Dessutom minskar de ändringar som gjorts i utjämnningen av statsandelen på basis av skatteinkomsterna (26 §) för sin del stora kommunspecifika förändringar.

År 2023, då reformen träder i kraft, begränsas förändringen i balansläget i kommunens ekonomi till noll, det vill säga balansen (med balansläge avses årsbidraget efter avskrivningarna) hålls på samma nivå som före reformen. År 2023 är ändringen emellertid med cirka 4 euro per invånare positiv för alla kommuner, vilket beror på att kommunernas finansieringsandel av läkarhelikopterverksamheten upphör. Övergångsutjämnings belopp minskas årligen så att ändringen begränsas till +/- 15 euro/invånare per år. Under det femte året är ändringen högst +/- 60 euro/invånare, som förblir i kraft tills vidare. Den förändring i kommunens ekonomiska balans som reformen medför uppgår således permanent till högst +/- 60 euro/invånare, vilket som mest

motsvarar intäkterna från ca +/-0,5 kommunalskatteprocentenheter enligt kalkylerna hösten 2022.

Kommunens ekonomiska situation före reformen har en central betydelse med tanke på vilka ekonomiska förutsättningar kommunen har för att sköta de återstående uppgifterna och framtida investeringarna. Om kommunens ekonomiska situation är svag före reformen förbättras den i princip inte med mer än 60 euro per invånare i och med reformen. I praktiken kommer den ekonomiska jämvikt som uppstått före reformen att kvarstå även efter reformen utan kommunens egna åtgärder för att balansera ekonomin. Även om det ökade kostnadstrycket på social- och hälsovårdsutgifterna försvinner från kommunernas ansvar är medlen för att balansera ekonomin delvis mer begränsade än vad som är fallet i dag. Reformen och den övergångsutjämnning som hänför sig till reformen ändrar således inte nämnvärt den balanssituation som rått i kommunerna före reformen.

På grund av reformen kommer statsandelen för vissa kommuner att vara negativ år 2023. Detta beror i synnerhet på de stora utjämningsförfarandena som införs i och med social- och hälsovårdsreformen för att jämna ut förändringarna i kommunernas ekonomi (obalansen mellan överföringen av kostnader och inkomster samt förändringen i balansläget). Det väsentliga är ändå att bedöma förändringen i kommunens ekonomi som helhet. Förändringen i jämviktsläget (årsbidrag efter avskrivningar) begränsas i reformen till +/- 60 euro per invånare. I denna ändring ingår också negativa statsandelar. En negativ statsandel innebär för en kommun med en liten statsandel i praktiken att nettokostnaderna för social- och hälsovården som överförs till välfärdsområdet har varit större i förhållande till storleken på kommunens ekonomi. I förhållande till de kostnader som överförs är andelen inkomster som överförs klart mindre i dessa kommuner. Detta underlättar i princip ordnandet av dessa kommuners ekonomi efter reformen, när organiseringsansvaret för den i nuläget snabbast växande andelen av kommunernas kostnader överförs till välfärdsområdena. Samtidigt är dessa kommuner emellertid mer beroende av sina egna skatteinkomster än tidigare. I fortsättningen ändras statsandelarna normalt enligt grunderna för statsandelssystemet och till exempel den förändring i kostnadsnivån som ska beaktas varje år ökar i allmänhet statsandelen i alla kommuner.

I tabell 2 beskrivs de kommuner där statsandelen för basservice år 2023 enligt uppgifterna vid tidpunkten för överlämnandet av budgetpropositionen är negativ (en kommun) eller där de utjämningselement som ingår i statsandelssystemet förändrar statsandelen för basservice så att den blir negativ (åtta kommuner). I kommunerna Ingå, Vindala och Kaavi är statsandelen för basservicen inte negativ, men när alla poster som hänför sig till statsandelsutbetalningen beaktas är den totala utbetalningen av dem negativ (tabell 3).

De kommuner där statsandelen för basservicen är negativ är mycket olika och av olika storlek. Den största förklarande faktorn till förändringen och försämringen av statsandelen är social- och hälsovårdsreformen, som innebär att statsandelen minskas med en andel på 70 procent på riksnivå. För enskilda kommuner kan minskningen vara ännu större. Det sistnämnda påverkas också av de utjämningsposter som ingår i statsandelssystemet och som jämnar ut obalansen mellan de inkomster och kostnader som överförs samt förändringen i kommunernas balanssituation. Av tabell 2 framgår hur dessa utjämningsposter påverkar kommunens negativa statsandel.

Tabell 2. Statsandelen för basservicen och utjämningselementen i social- och hälsovårdsreformen 2023, 1 000 euro och euro per invånare.

Kommun	Statsandelen för basservice (exkl. social- och hälsovårdselement)	Utjämningsposterna inom social- och hälsovården	Begränsning av förändringarna inom social- och hälsovården	Statsandelen för basservice	Statsandelen för basservice, euro/inv.
Euraåminne	3 493	-4 473	-3 967	-4 947	-530
Hangö	1 063	-348	-1 544	-830	-104
Harjavalta	-173	-834	-871	-1 878	-277
Ingå	2 144	264	282	2 690	503
Kaavi	1 214	-727	-474	13	5
Kaskö	238	-539	-871	-1 172	-910
Kemi	6 521	-3 737	-6 112	-3 328	-167
Pertunmaa	304	-246	-452	-394	-240
Sodankylä	7 490	-3 633	-6 326	-2 470	-302
Tammerfors	12 141	-10 616	-42 932	-41 407	-170
Vindala	1 607	42	336	1 985	720

¹ Tabellen innehåller uppgifter enligt budgetpropositionen. Uppgifterna uppdateras ännu under hösten 2022.

I tabell 3 beskrivs de poster som inverkar på utbetalningen av statsandelen. Det slutliga resultatet av finansieringen till kommunerna påverkas också av hemkommunsersättningarna, som är mellan kommunerna men som betalas ut i samband med statsandelarna. Helheten påverkas dessutom av de ersättningar för förlorade skatteinkomster som föranleds av ändringar i beskattningsgrunderna som betalas i samband med statsandelarna från ett separat moment, men som i kommunernas bokföring är en post som kan jämföras med statsandelarna. För kommunernas uppgifter inom undervisning och kultur betalas separat statsandel för undervisnings- och kulturverksamhet. Alla dessa påverkar tillsammans den kommunala finansieringen som helhet. Om utbetalningen i sin helhet är negativ, tas hos kommunen i månatliga poster ut ett belopp som motsvarar den negativa utbetalningen med stöd av 46 § 4 mom. i lagen om statsandel för kommunal basservice.

Som det framgår av tabell 3 har den negativa utbetalningen olika orsaker i kommunerna. Den klart största orsaken är ovannämnda utjämningsposter för statsandelarna för basservice, men dessutom är till exempel statsandelen för undervisnings- och kulturverksamhet negativ i största delen av kommunerna. Hemkommunsersättningarna är inte statsandel i kommunernas bokföring utan ingår i verksamhetsintäkterna och omkostnaderna, men de inverkar för sin del på utbetalningen av statsandelen. Enligt tabell 3 har hemkommunsersättningarna åtminstone i en del kommuner rätt stor inverkan på den negativa utbetalningen. När det gäller ersättningarna för förlorade skatteinkomster bör det noteras att de inte direkt stärker kommunens inkomstbas utan är en kompensation för en motsvarande minskning av kommunens kommunalskatteinkomster.

Som framgår av tabell 3 är statsandelen för basservicen negativ i Tammerfors och Kemi, men när alla poster som inverkar på utbetalningen beaktas blir utbetalningen i dessa kommuner positiv. I några kommuner är utbetalningarna däremot mycket negativa, i synnerhet räknat per invånare. Bakgrunden till detta är i synnerhet att det till välfärdsområdenas finansiering överförs

mera kostnader än inkomster från kommunens ekonomi, vilket i sig stärker kommunens ekonomi. För att uppnå balans krävs det dock att kommunen i sin budget har beaktat utbetalningen av negativa statsandelar.

Tabell 3. Poster som inverkar på utbetalningen av statsandelen, 1000 euro och euro per invånare.

Kommun	Statsandelen för basservice	Hemkommunsersättning	Kompensation för skatteför-luster	Utbetalning, FM, statsandel	UKM, statsandel (2022 uppgifter)	Utbetalning sammanlagt	Utbetalning sammanlagt, euro/inv.
Euraåminne	-4 947	-126	1 780	-3 293	-915	-4 208	-451
Hangö	-830	-61	1 284	393	-483	-90	-11
Harjavalta	-1 878	-93	1 119	-852	-375	-1 226	-181
Ingå	2 690	-2 580	906	1 016	-1 115	-99	-18
Kaavi	13	-887	644	-230	-578	-808	-291
Kaskö	-1 172	-224	232	-1 165	-201	-1 366	-1 060
Kemi	-3 328	-288	3 289	-326	1 211	885	44
Pertunmaa	-394	-46	386	-54	-353	-407	-248
Sodankylä	-2 470	-169	1 572	-1 067	-1 098	-2 165	-264
Tammerfors	-41 407	-10 798	36 769	-15 436	72 472	57 035	234
Vindala	1 985	-2 673	556	-133	-757	-890	-323

¹ Tabellen innehåller uppgifter enligt budgetpropositionen. Uppgifterna uppdateras ännu under hösten 2022. I fråga om statsandelen för undervisnings- och kulturverksamhet har uppgifter från 2022 använts.

Finansministeriet följer i fortsättningen särskilt den ekonomiska situationen i kommuner med negativ statsandel och deras förutsättningar att klara av finansieringen av basservice samt bedömer eventuella behov av ändringar i statsandelsgrunderna.

4 Bestämmelser på lägre nivå än lag

Avsikten är att statsrådets förordning om statsandel för kommunal basservice ska utfärdas i slutet av innevarande år efter att riksdagen har beslutat om statsbudgeten för 2023. Statsrådets gällande förordning om statsandel för kommunal basservice (1446/2014) upphävs när den gällande lagen upphör att gälla.

Utkastet till förordning har lagts fram för riksdagen som bilaga till regeringens proposition (RP 241/2020 rd) med förslag till lagstiftning om inrättande av välfärdsområden och om en reform av ordnandet av social- och hälsovården och räddningsväsendet. Avsikten är att det genom förordning av statsrådet i enlighet med bemyndigandena att utfärda förordning i statsandelslagen ska utfärdas närmare bestämmelser om grundpriser för kalkylerade kostnader och tilläggsdelar, grunderna för fastställandet av fjärrortstalet, grunderna för fastställande av tilläggsdelen för främjande av välfärd och hälsa, prisindexet för kommunernas basservice, de skatteinkomster

som ska beaktas vid utjämning av statsandelen på basis av skatteinkomsterna samt om lämnande av uppgifter som gäller hemkommunsersättningen.

Förordningen motsvarar till sitt innehåll det ovannämnda utkastet till förordning, med undantag för att man i indikatorerna för koefficienten för främjande av välfärd och hälsa har berett en ny indikator för det kulturella välbefinnandet. Den ändring som beretts i förordningen har lagts fram för riksdagen i samband med regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagar om ändring av finansieringslagstiftningen i anslutning till reformen av social- och hälsovården och räddningsväsendet (RP 68/2022) och propositionen har i detta sammanhang också varit på remiss.

Finansministeriet utreder för närvarande i samarbete med Finlands Kommunförbund de retroaktiva löneharmoniseringskostnader som kommunerna betalat 2021 och 2022 och om det ännu behöver föreskrivas närmare till vilka delar de beaktas i de kalkyler som hänför sig till finansieringen av reformen och i de begränsningar av förändringarna av statsandelen som baseras på kalkylerna. I samband med detta utreds det om det i förordningen eventuellt behöver föreskrivas närmare om de uppgifter som ska beaktas i kalkylerna över överföringen av kommunernas kostnader och inkomster till följd av reformen av social- och hälsovården och räddningsväsendet, när kalkylerna justeras efter att kommunernas bokslutsuppgifter för 2022 blivit klara. Ett bemyndigande att utfärda förordning om detta ingår i 57 § 8 mom. i lagen. Eventuella nya bestämmelser gäller den justering av finansieringen som görs på basis av kommunernas bokslutsuppgifter 2022 och som beaktas i kommunernas statsandel 2024 och 2025.

5 Ikraftträdande

Det föreslås att lagen träder i kraft den 1 januari 2023.

6 Förhållande till andra propositioner

6.1 Samband med andra propositioner

I samband med budgetpropositionen för 2023 överlämnar regeringen till riksdagen en proposition med förslag till lag om ändring av lagen om grundläggande utbildning (engagerande arbete i skolgemenskapen), en proposition med förslag till ändring av hälsoskyddslagen och till vissa lagar som har samband med den (genomförande av dricksvattendirektivet), samt en proposition med förslag till lag om ändring av jämställdhetslagen och en proposition med förslag till lag om ändring av diskrimineringslagen och till lagar som har samband med den (jämställdhets- och likabehandlingsplaner inom småbarnspedagogiken).

De nya och mer omfattande statsandelsåligganden som ingår i propositionerna har beaktats i den föreslagna statsandelsprocenten för kommunal basservice. Förutsättningen för att förslaget till statsandelsprocent ska godkännas i sin föreslagna form är att de lagförslag som ingår i de nämnda propositionerna godkänns.

6.2 Förhållande till budgetpropositionen

Propositionen hänför sig till budgetpropositionen för 2023 och avses bli behandlad i samband med den.

7 Förhållande till grundlagen samt lagstiftningsordning

Enligt 121 § 1–2 mom. i grundlagen är Finland indelat i kommuner, vilkas förvaltning ska grunda sig på självstyrelse för kommunens invånare. Bestämmelser om de allmänna grunderna för kommunernas förvaltning och om uppgifter som åläggs kommunerna utfärdas genom lag. Enligt 121 § 3 mom. har kommunerna beskattningsrätt. Bestämmelser om grunderna för skattskyldigheten och för hur skatten bestäms samt om de skattskyldigas rättsskydd utfärdas genom lag.

Grundlagsutskottet har i sin utlåtandep Praxis i fråga om kommunal självstyrelse framhåvt att när kommunerna åläggs uppgifter ska det i enlighet med finansieringsprincipen ses till att kommunerna har faktiska förutsättningar att klara av dem (GrUB 25/1994 rd, s 3, GrUU 18/2001 rd, GrUU 30/2013 rd, s. 5/I, GrUU 12/2011 rd, s. 2/II, GrUU 41/2010 rd, s. 5/II). Utskottet har ansett att finansieringsuppgifter för kommunerna, med hänsyn till att självstyrelsen är skyddad i grundlagen, inte får vara så stora att de försämrar kommunernas verksamhetsvillkor på ett sätt som äventyrar kommunernas möjligheter att självständigt bestämma om sin ekonomi och därmed också om sin förvaltning (se t.ex. GrUU 41/2014 rd, s. 3/II och GrUU 50/2005 rd, s. 2). Finansieringsprincipen ingår också i artikel 9.2 i europeiska stadgan om lokal självstyrelse. Enligt den artikeln ska de lokala myndigheternas ekonomiska resurser motsvara de uppgifter som tilldelats dem i grundlag och annan lag (se GrUU 16/2014 rd, s. 2/II)

Ett viktigt syfte med statsandelssystemet är att garantera att alla kommuner, oavsett skillnader i förhållanden och inkomstbas, har möjligheter att klara av i synnerhet sina lagstadgade uppgifter. Statsandelssystemet främjar regional jämlikhet och är därmed betydelsefullt också med tanke på 6 § i grundlagen. Systemet ska jämna ut skillnader som beror på kommunernas kostnader för och behov av basservice och därigenom främja en jämlik behandling av invånarna i kommuner med olika närings- och befolkningsstruktur och deras faktiska möjligheter att få tjänster som är nödvändiga med tanke på deras grundläggande fri- och rättigheter. Sålunda är granskningen av statsandelssystemet viktig också med tanke på genomförandet av finansieringsprincipen (GrUU 16/2014 rd, s. 3/I, GrUU 34/2013 rd, s. 2/I, GrUU 29/2009 rd, s. 2/I).

Trots att statsandelssystemet har en central betydelse för genomförandet av finansieringsprincipen och tryggheten av tjänster i anslutning till de grundläggande fri- och rättigheterna, har lagstiftaren ansetts ha tämligen stor prövningrätt när den föreskriver om ändringar i statsandelssystemet. Så har det ansetts vara också när ändringarna har stor effekt på enskilda kommuners statsandelar (GrUU 40/2014 rd, s. 3/I-II och GrUU 16/2014 rd, s. 4/I). Grundlagsutskottet har emellertid i sin utlåtandep Praxis också påpekat att ändringarna inte får äventyra den regionala jämlikheten (GrUU 16/2014 rd, s. 3–4 och GrUU 12/2011 rd, s. 3). Utskottet har dock också framhållit att inga skarpa gränser för lagstiftarens prövning går att utläsa ur jämlikhetsprincipen, när en reglering i överensstämmelse med den rådande samhällsutvecklingen eftersträvas (t.ex. GrUU 40/2014 rd, s. 6/II). Grundlagsutskottet har även ansett det viktigt med hänsyn till de grundläggande fri- och rättigheterna att den ekonomiska anpassningen i kommuner som förlorar statsandelar lindras genom en tillräckligt lång och på objektiva grunder fastställd övergångstid eller genom andra arrangemang (GrUU 16/2014 rd, s. 4/II).

Grundlagsutskottet har i sin praxis angående statsandelssystemet ansett att det med tanke på den grundlagstryggade finansieringsprincipen inte räcker att bedöma hur den förverkligas på hela den kommunala sektorns nivå, eftersom medborgarnas självstyrelse är skyddad i varje kommun. Konsekvenserna ska således också bedömas med hänsyn till situationen i enskilda kommuner (se t.ex. GrUU 40/2014 rd, s. 3, GrUU 16/2014 rd, s. 3, och GrUU 41/2002 rd, s. 3/II). Grundlagsutskottet har också förutsatt att när den lagstiftning som påverkar kommunernas ekonomi tillämpas ska seriös hänsyn tas till att invånare i kommuner i olika delar av landet bemöts jämnt

och till deras faktiska möjligheter att få tjänster som är nödvändiga för att tillgodose deras grundläggande fri- och rättigheter (se GrUU 17/2021 rd, s. 16, GrUU 67/2014 rd och GrUU 37/2006 rd, s. 2–3).

Grundlagsutskottet betonade i sitt utlåtande (GrUU 17/2021 rd, s. 16) om lagstiftningen om inrättande av välfärdsområden och om en reform av ordnandet av social- och hälsovården och räddningsväsendet (RP 241/2020 rd) att finansieringsmodellens effekter och funktion noggrant måste bevakas också med tanke på hållbar ekonomi och kapacitet i de enskilda kommunerna och att korrigerande åtgärder måste vidtas om de behövs.

De konsekvenser som reformen av social- och hälsovården och räddningsväsendet har för kommunernas statsandelar och kommunvisa statsandelar år 2023 beskrivs ovan i punkt 3.2.4. Enligt de uppgifter som finns tillgängliga när propositionen överlämnas kommer det år 2023 att finnas uppskattningsvis åtta kommuner med negativ statsandel för basservice.

Grundlagsutskottet har tagit ställning till situationen i fråga om negativa statsandelar i samband med stiftandet av den lag om statsandel för kommunal basservice som gäller till utgången av 2022 (GrUU 29/2009 rd, s. 3). Enligt propositionens motivering var uppskattningsvis bara en kommun 2010 tvungen att betala negativ statsandel till staten. Enligt utskottet äventyrade systemet då inte kommunernas möjligheter att självständigt besluta om sin egen ekonomi och tillgodose de lagfästa grundläggande rättigheterna på ett sådant sätt att det strider mot grundlagen. Förpliktelsen att betala negativ statsandel rimmade enligt utskottet i ett generellt perspektiv illa med de grundläggande principerna för kommunernas självstyrelse och de ekonomiska relationerna mellan kommunerna och staten (jfr (GrUU 29/1992 rd, s. 2/II). Utskottet ansåg att det i förlängningen därför gäller att klarlägga om statsandelssystemet eventuellt kan utvecklas så att möjligheten till negativ statsandel utesluts. Enligt utskottet måste man då alla fall beakta hur kommunernas egna val för att ordna sin service (till exempel huvudmannamodellen inom undervisningen) inverkar på statsandelarna för att sättet att beräkna statsandelar ska vara rättvist och jämförbart mellan kommunerna.

Utöver statsandelen för basservice bedöms i punkt 3.2.4 även andra faktorer som inverkar på slutresultatet av utbetalningen av statsandel. Finansministeriet följer noggrant hur lagen om statsandel för kommunal basservice, som träder i kraft vid ingången av 2023, påverkar kommunernas ekonomiska situation och kommunernas förutsättningar att klara av finansieringen av basservicen samt bedömer eventuella framtida behövliga ändringar i statsandelsgrunderna.

I den aktuella propositionen är det fråga om ändringar i statsandelsprocenten och de tidsbegränsade minskningarna för 2023. I propositionen föreslås det att statsandelsprocenten för basservice ska sänkas med 1,50 procentenheter 2023. Vid sänkningen av statsandelsprocenten har flera olika faktorer beaktats, vilket beskrivs närmare ovan. Minskningen av statsandelsprocenten förklaras i huvudsak av den tekniska ändring inom systemet som följer av reformen av social- och hälsovården och räddningsväsendet och som innebär att de nya tilläggsdelar för främjande av välfärd och hälsa, ökning av invånarantalet och fjärrort som införs 2023, finansieras inom statsandelssystemet genom en minskning av statsandelsprocenten. Till denna del minskar statsandelen inte på riksnivå, utan den fördelas på olika sätt mellan kommunerna enligt nya bestämningsfaktorer. En faktisk minskning av statsandelsprocenten innebär däremot en permanent minskning av statsandelen med 33 miljoner euro i enlighet med planen för de offentliga finanserna för åren 2023–2026.

Som det konstateras ovan, har lagstiftaren av hävd ansetts ha tämligen stor prövningsrätt när den föreskriver om ändringar i statsandelssystemet. Regeringen anser att de ändringar som föreslås i den aktuella propositionen inte kan anses äventyra kommunernas förmåga att oberoende

av omständigheter och skillnader i kommunernas inkomstbas klara av särskilt deras lagstadgade uppgifter och inte heller anses försvaga deras verksamhetsbetingelser på ett sätt som äventyrar kommunernas möjligheter att självständigt besluta om sin ekonomi och därigenom också om sin förvaltning.

Regeringen anser att lagförslaget kan behandlas i vanlig lagstiftningsordning. Eftersom det dock har bedömts att statsandelarna för basservicen i vissa kommuner kommer att vara negativ 2023 till följd av reformen av social- och hälsovården och räddningsväsendet, och propositionen för sin del påverkar kommunernas möjligheter att ansvara för finansieringen av statsandelsåliggandena, anser regeringen det vara önskvärt att grundlagsutskottet lämnar ett utlåtande i ärendet.

Kläm

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs riksdagen följande lagförslag:

Lag

om ändring av 21 och 32 § i lagen om statsandel för kommunal basservice

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om statsandel för kommunal basservice (618/2021) 21 § 1 mom. och 32 § som följer:

21 §

Statsandelsprocent och kommunens självfinansieringsandel

Kommunens kalkylerade kostnader enligt 6–12 § fördelas på så sätt att kommunernas statsandel är 22,09 procent (*statsandelsprocent*) och kommunernas självfinansieringsandel 77,91 procent.

32 §

Tidsbegränsade minskningar och ökning av statsandelen till kommunerna

År 2023 dras från statsandelen för kommunal basservice av 0,18 euro per invånare för minskningen av utgifterna för pensionsstödet till långtidsarbetslösa.

År 2023 dras från statsandelen för kommunal basservice av 1,81 euro per invånare i anknytning till slopandet av incitamentssystemet för digitalisering i kommunerna.

Denna lag träder i kraft den 20 .

Helsingfors den 19 september 2022

Statsminister

Sanna Marin

Kommunminister Sirpa Paatero

Lag

om ändring av 21 och 32 § i lagen om statsandel för kommunal basservice

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om statsandel för kommunal basservice (618/2021) 21 § 1 mom. och 32 § som följer:

Gällande lydelse

21 §

Statsandelsprocent och kommunens självfinansieringsandel

Kommunens kalkylerade kostnader enligt 6—12 § fördelas på så sätt att kommunernas statsandel är 24,87 procent (statsandelsprocent) och kommunernas självfinansieringsandel 75,13 procent.

32 §

Tidsbegränsade minskningar och ökningar av statsandelen till kommunerna

År 2023 dras från statsandelen för kommunal basservice av 42,56 euro per invånare i anknytning till de besparingar som konkurrenskraftsavtalet medför för kommunerna.

År 2023 dras från statsandelen för kommunal basservice av 4,12 euro per invånare för minskningen av utgifterna för pensionsstödet till långtidsarbetslösa.

År 2023 dras från statsandelen för kommunal basservice av 1,82 euro per invånare i anknytning till ibruktagandet av incitamentssystemet för digitalisering i kommunerna.

Föreslagen lydelse

21 §

Statsandelsprocent och kommunens självfinansieringsandel

Kommunens kalkylerade kostnader enligt 6—12 § fördelas på så sätt att kommunernas statsandel är 22,09 procent (*statsandelsprocent*) och kommunernas självfinansieringsandel 77,91 procent.

32 §

Tidsbegränsade minskningar och ökningar av statsandelen till kommunerna

År 2023 dras från statsandelen för kommunal basservice av 0,18 euro per invånare för minskningen av utgifterna för pensionsstödet till långtidsarbetslösa.

År 2023 dras från statsandelen för kommunal basservice av 1,81 euro per invånare i anknytning till *slopandet* av incitamentssystemet för digitalisering i kommunerna.

—————
Denna lag träder i kraft den 20 .